

Ljubljana, 6./VII. 1922. — II./27.

Emil D. Stefanović
lastnik in odgovorni urednik.

Delavsko časopisje je važno orožje v razrednem boju!

Zato je dolžnost vsakega sodru-ga, da časopis širi, naroči in — plača!

Zbirajte nove naročnike!

Nabirajte za tiskovni sklad!

Širite »Delavske Novice«!

»DELAVSKE NOVICE«:

posamezna številka stane 3 K
za SHS mesečna naročnina 12 K
za inozemstvo meseč. naročn. 20 K
za Ameriko letna naročnina 2 Dol.

Vsled povišanih poštnih stroškov smo morali list za inozemstvo podražiti. Upravništvo.

Atentat na volivno pravico delovnega ljudstva.

V občini Radeče pri Zidanem mostu je bilo razveljavljeno 8 mandatov občinskih svetovalcev, češ, da so komunisti. V par dnevih se vrše nove volitve v tej občini in na eni izmed kandidatnih list, ki so bile pravilno predložene, so se nahajali tudi nekateri bivših občinskih svetovalcev, ki so jim bili mandati razveljavljeni. Pristojna oblast je to listo zavrnila, češ, ti ne morejo kandidirati, ker so njihovi mandati v sedanjem obč. svetu bili vsled tega, ker so komunisti, razveljavljeni.

Prvič je ta odlok nasproten veljavnim državnim osnovnim zakonom, ki čisto jasno in nedvoumno določajo, kdo ima in kdo nima pasivno volivno pravico, ter tudi obsegajo seznam vseh zločinov in prestopkov, ki imajo za posledico izgubo te pravice. Nikjer pa ne stoji napisano, da tisti, ki se ga je že enkrat razrešilo funkcije obč. svetovalca, ker je »komunist«, nima pasivne volivne pravice. In tudi izjemni zakon, znani zakon o zaščiti države, ne nudi, pa naj se ga še tako juristično učeno tolmači, podlage za radeški odlok. V tem zakonu stoji le, da komunisti ne smejo vršiti nobene javne funkcije v javnih zastopstvih, a to še ne pomeni nikakor, da »komunisti«, kojih mandati so bili razveljavljeni, nimajo več pasivne volivne pravice. Razentega so bili že v naši državi precedenčni slučaj, naj omenim le volitve v zagrebški občinski svet.

Drugič je sploh še nerešeno vprašanje, koga naj se smatra še danes za »komunista«. V Jugoslaviji je že z »Obznanom« prenehala komunistična stranka in ne obstoji več. Torej tudi več ni v Jugoslaviji »komunistov« v juridičnem smislu besede. Ker pravno je komunist tisti, ki je član komunistične stranke, kakor je n. pr. radikal tisti, ki je član radikalne stranke. Če se zapusti to edino utemeljeno in merodajno merilo za »komuniste« ali »radikale«, se zapusti objektivno podlago in poda se v svet osebnih, subjektivnih mnenj. V slovensko-hrvaško-nemškem glasilu Dr. Sajovičeve kočevarske radikalne stranke n. pr. razlaga nek anonimen (t. j. brez podpisa) pisec v hrvaškem članku, da je edino ta stranka prava zastopnica — komunizma. Ali so ti gospodje »komunisti«, ko se vendar javno priznavajo h komunizmu? So pač razne metode,

kako se spozna politično prepričanje posameznikov, če se zapusti objektivni (jasni) kriterij (merilo) strankarskega članstva. Imperatorski (carski) ruski tajni policiji je n. pr. zadostovalo, da je dekle imelo kratke lase in na nosu ščipalnik, da so jo proglasili za anarhistko in teroristko. Sedanji habsburški agent, bivši k. u. k. Generalstabsschef pri 6. avstro-ogrske pehotni diviziji, Stipe Duić in njegov poveljnik, presvitli knez Schönburg sta enkrat hotela dognati, kateri izmed momkov bosanskih polkov so velesrbskega prepričanja in sta prišla na zelo enostavno metodo. Postavili so Bosance v dolgo vrsto, gospod Duić je pogledal vsakemu v obraz in v par minutah je izločil vse prevratne elemente, ne da bi pregovoril z njimi ene besede, iz polka. Je pač po obrazu spoznal velesrbske agitatorje. Če so taka subjektivna merila za določevanje strankarske pripadnosti dopustna in zakonita — to je vprašanje.

Zato je slučaj v Radečah v dvojnem oziru načelne važnosti.

Prvič pomeni dotični odlok ukinitve pasivne volivne pravice v slučaju, ko niti zakon o zaščiti države, ne glede sploh na osnovne državne zakone, tega ne opravičuje. Oblast bi kvečjemu mogla mandate dotičnih kandidatov, če bi bili zopet izvoljeni, razveljaviti, nikakor pa ni upravičena, da jim odvzame volivno pravico.

Drugič tudi za to eventualno razveljavljenje bi manjkala pravna podlaga. Ker, če so tudi dotični bili pred leti člani komunistične stranke, danes več komunisti v juridičnem smislu besede niso, ker ni komunistične stranke in tudi ni proti njim dokazov, da vrše kako protizakonito propagando za nasilno spremembo sedanjega državnega ustroja. Vsako drugo tolmačenje »komunista« pa je zelo subjektivno in nedopustno. Če se pri določevanju, kdo je »komunist« zapuste objektivna (nepriustranska) tla dejstev, je dana možnost, da se prav lahko proglasi vsakega, komu neljubega zastopnika za »komunista«, se mu vzame mandat in po radeškem precedensu (primeru) potem še pasivno volivno pravico.

Pričakujemo, da se bo radeška zadeva preiskala in taka pravna praksa v bodoče onemogočila. Ker nad sodniki je — zakon.

letarske Rusije in svari Francijo pred vmešavanjem v te pravice. Ta angleški odgovor je že precej drugačen, kakor ona spomenica v Genovi, kjer se je zahtevalo celo Rusijo kakor neko kolonijo za evropske kapitaliste. Odločen nastop ruskih delegatov v Genovi je poučil Angleže, da današnja Rusija ni stara Kina ali pa Abdul-Hamidova Turčija, kjer so vladali tuji kapitalisti proti volji domačinov. Angleška spomenica priznava Rusiji vse pravice suverene (samostojne, neodvisne) države in ji prizna kot taki tudi pravico, da nacionalizira oz. podržavi privatno lastnino. Ista spomenica trdi, da je vsako posezanje v te pravice Rusije proti duhu pogojev v Cannesu (v Cannesu so bili določeni pogoji za konferenco, ki naj bi se bavila z vzpostavitvijo gospodarskega življenja Evrope).

Francozi, posebno list »Temps« glasilu težke industrije in imperializma pa trdijo, da ima vsaka država le v toliko pravico privatno last podržaviti, v kolikor ima sredstva, da plača prizadetim posestnikom odškodnino. Če teh sredstev nima, pa preneha njena suvereniteta in ona mora žrtvovati svoje pravice in svojo neodvisnost — interesom par bogatih kapitalistov. (Ker vseh tistih inozemskih kapitalistov, ki so zainteresovani na podržavljenih tovarnah in posestvih v Rusiji ni več nego — 100. In za teh 100 milijardov je tak krik v evropskem krščenemu in nekrščenemu Izraelu!)

Francozi, posebno list »Temps«, glasilu težke industrije in imperializma, pa njihovega premoženja, ki so ga naložili v spekulativne namene v bivši carski Rusiji. Rusi jim niti tedaj, če bi to hoteli (kar pa je popolnoma izključeno) ne bi mogli plačati v gotovini odškodnine, ki jo zahtevajo. In kakor je že izkušnja poučila francoske denarne mogotce, ruski narod tudi ni voljan, da pripozna pravico bajonetov, ki so jih poslali francoski bankirji v obliki Denikina, Wrangla etc. nad Rusijo. Edino orožje francoskih kapitalistov je še finančni bojkot Rusije. Ali ta sablja je skrhan, ker ne rabi le Rusija evropskega kapitala, ampak evropski kapital rabi še bolj Rusijo. Če ne bodo hoteli Francozi sprejeti ruskih pogojev, sprejeli jih bodo drugi in Francozi bodo imeli le — škodo. Razen tega je Rusija zemljedelska država, ena, dve srednji ali dobri letini bodo Rusijo toliko opomogle, da bo še manj navezana na zapadne trgovce in bo tedaj še bolj trdovratna v svojih zahtevah, kakor je danes.

Če hoče haaška konferenca doseči kak uspeh, mora računati z dejstvi in na podlagi teh dejstev storiti svoje sklepe. Ta dejstva pa so danes: 1. Rusija, čeprav nima polnih žakljev denarja, ne bo dovolila, da se vpstavi za tuje kapitaliste privatna lastnina na podjetjih, ki so bila razlašena. Inozemski kapital je za časa carizma obvladal večino železniških podjetij, premogovnikov ter petrolejskih ležišč. Vrnitev teh podjetij bi pomenila, da ostane ruska vlada brez premoaga, železa in petroleja ter bi bila navezana vse te važne snovi kupovati t. j. v to svrhu bi morala nalagati predvsem kmečkemu ljudstvu ogromne davke. Vrnitev vseh industrijskih podjetij, ki so bile nekdanj v rokah inozemcev, bi oropala rusko vlado najvažnejše podlage za razvoj industrije, ker ruska vlada ima s tem, da ima v lasti te najvažnejše

surovine, v rokah sredstvo, s katerim lahko upliva učinkovito na razvoj celokupnega gospodarstva. Zato je od zaveznikov nespametno zahtevati od ruske vlade stvari, ki jih ona ne more dati, če neče storiti samomora. In volje do samomora — tudi največji sovražnik današnji ruski vladi ne more očitati. Zato je prvi predpogoj za uspeh haaške konference, da nehaj čevkanje o vrnitvi podržavljenih podjetij.

2. Vrnitev je pa pri mnogih podjetjih tudi gospodarsko nemogoča, ker so deloma opuščena ali v danih prilikah ne predstavljajo nobene vrednosti za bivše lastnike. Tudi bi vrnitev ne bila v korist gospodarski organizaciji industrije. Velik tehnični napredek je, da so sedaj na pr. razni premogovniki v Doneškem revirju združeni v eno celoto, ravno isto je pri ležiščih petroleja v Baku. Ali naj dopusti ruska vlada, da se zavoljo pohlepnosti par francoskih izkoriščevalcev, ki podjetij, katere so izkoriščevali, še sploh nikoli v življenju videli niso, zopet uvede stara neracionalna cepitev na 20 do 30 malih podjetij? Sme-li ruska vlada dopustiti, da se uvede v gospodarstvo zopet princip profita namestu principa gospodarske potrebe? Ne, Rusija tega ne bo nikdar storila, pač pa je mogoče, da bo pozneje, ko bo gospodarstvo popolnoma urejeno izplačala tem bivšim posestnikom gotove odškodnine.

3. Vprašanje odškodnin je ravno tako kakor vprašanje priznanja starih dolgov stvar bodočnosti. Ni izključeno, da pod gotovimi pogoji ruska vlada prizna, da gotov del dolgov plača, ali šele tedaj, ko ji bo to dovolil gospodarski položaj.

Če se strokovnjaki kapitalističnih držav hočejo razlikovati od diplomatskih čvekačev — ki žalibog navadno nastopajo v imenu kapitalističnih trgovskih narodov — bodo morali, namesto, da zgubljajo dragoceni čas z deklamacijami o pravicah na odškodnino, vprašati rusko vlado: »Katero industrijske panoge oz. katera podjetja hoče ruska vlada obdržati na vsak način v svojih rokah — katere pa je pripravljena oddati v najem?« Drugič morajo rusko vlado vprašati: »Kake prednosti bi eventualno dovolila ruska vlada starim posestnikom podjetij, katere hoče sama obdržati v svoji upravi, pri drugih koncesijah?« Ker če že hoče ruska vlada stopiti v trgovske zveze z evropskimi kapitalisti, ji ni ležeče na tem, da bivše lastnike ruskih podjetij izključi iz te trgovske zveze. Tretjič pa bodo morali strokovnjaki jasno povedati, pod katerimi pogoji in v kakem obsegu so voljne kapitalistične skupine, ki bi dobile v najem, razpoložljive ruske industrije, dovoliti ruski vladi posojilo. Ker če hočejo z Rusijo v resnici trgovati, ne pa le dobiti gotove »pravice«, s katerimi bi špekulirali po borzah, morajo uvideti, da je tudi v njihovem interesu, da se povzdigne v Rusiji promet in da se uredi ruske finance.

4. V vprašanju dolgov je mogoče jasno govoriti. Gospodje upniki vedo, da Rusija ni v stanu plačati. V trgovini je navada, da se v takem slučaju sklene delna poravnava. Dolžnik se obveže, da v gotovem času plača gotov odstotek dolga in upnik ga podpira, da se zopet opomore. Ker če ne postopa

Konferenca v Haagu.

Francoska spomenica od 2. junija in angleški odgovor od 12. junija so povzročili v francoskem časopisju burne razprave, ki nam omogočujejo, da

vidimo glavne obrise mnenj, ki se bodo v Haagu križala.

Predvsem je važno, da angleški odgovor povdarja suverene pravice pro-

tako, se upnik lahko pod nosom obriše glede dolga in obresti.

Ruska delegacija gre v Haag na trgovinska pogajanja. Ker je delegacija proletarske države, ker je marksističnega naziranja ve, da nima smisla prerokati se z gospodi zastopniki raznih bank in borz o načelih in principih. V Genovi so podali Rusi načelne izjave — ker so kapitalistični diplomati

M. L.

Strokovna politika neodvisnih strokovnih organizacij.

V.

Med delavstvom slišimo tudi večkrat zahtevo, da morajo biti strokovne organizacije »nevtalne«. Seveda se tudi često dogaja, da delavci istovetijo pomen »neodvisne« in »nevtalne« strokovne organizacije. — Vendar pa je to velika razlika.

Zahtevo po nevtralnih strokovnih organizacijah so vrgli med delavstvo meščanski krogi in vsi oni, ki bi radi med delavstvom v kalnem ribarili. Sicer smo našli tudi že v našem listu naziv nevtralnih strokovnih organizacij. Vendar se je tega naziva strogo varovati, ker ustvarja samo zmešnjavo. Mi ne maramo nevtralnih strokovnih organizacij, marveč mi zahtevamo, da morajo biti strokovne organizacije neodvisne in rdeče.

Oni, ki hočejo imeti nevtralne strokovne organizacije, mislijo s tem, da se strokovne organizacije ne smejo spuščati v nobene boje, zlasti ne s podjetniki. Take vrste strokovne organizacije se imajo brigati samo za dnevne potrebe delavstva, ki pa jih hočejo zadostiti samo v sporazumu z delodajalci. Te vrste organizacije hočejo ustvariti tudi nekako skupnost med delavci in podjetniki.

Delavstvo pa ne potrebuje nobenih podpornih in pogrebnih društev, ki bi služila za štafažo podjetnikom. Delavstvo potrebuje organizacije, ki

toliko čekali o načelih, s katerimi so hoteli svoje oduške namene zakriti. V Haagu bodo Rusi govorili trgovsko. Če bodo kapitalistični zastopniki to umeli in gledali na ta vprašanja ravno tako le trgovsko, je mogoče, da se sklepe trgovski dogovor, čeprav ostane vsak pri svojih načelih in principih.

bodo ščitile delo pred izkoriščanjem kapitala. Tega pa ne more doseči nevtralna organizacija, marveč samo taka, ki si je vzela načela boja. Neodvisne strokovne organizacije so proti nevtralnosti.

Končno moramo povdarjati še eno načelo, na katerem morajo stati neodvisne strokovne organizacije. Biti morajo internacionalne.

Kaj se to pravi? V današnji kapitalistični dobi nima delavec domovine. Boj za kruh ga žene po svetu in ga privede v stik z delavci najrazličnejših narodnosti. Buržuazija uči nacionalno nestrpnost in sovražstvo. Če bi se delavci po tem načelu ravnali, bi imel korist samo podjetnik. Če so v kaki tovarni delavci raznih narodnosti in bi se ti raditega med sabo prepirali, bi to priliko uporabil podjetnik, da bi skušal izrabiti enega proti drugemu in čim bolj zvišal izkoriščanje.

Pa tudi sicer je načelo internacionalnosti neobhodno potrebno. — Samo ona strokovna organizacija bo imela uspehe proti podjetnikom, ki bo združevala v sebi vse delavce ali vsaj večino delavcev enega obrata brez razlike, kateri narodnosti pripada ta ali oni delavec. Poleg tega pa morajo iskati organizacije tudi mednarodne stike in se internacionalno organizirati.

Značilen molk.

V zadnji številki našega lista smo stavili krščanskim socialcem, ki se zbirajo okoli »Novega časa«, nekaj važnih vprašanj. Znano je namreč, da »Novi čas« prav često udarja proti današnjemu kapitalističnemu družabnemu redu, proti izkoriščanju proletariata in proti današnjemu režimu v naši državi, ki je vzel delavstvu vse pravice in ga postavil na isto stališče, na katerem so se nahajali tlačani v srednjem veku.

Za delavstvo je predvsem važno vprašanje, v koliko je to pisanje odkrito in iskreno, ali ni to pisanje samo sladka vaba delavstvu, da bi to pomagalo klerikalni stranki na krimilo. Krščanski socialci so sestaven del klerikalne stranke in stoji kot taki z dušo in telesom za politiko te stranke. »Novi čas« se tiska v »Jugoslovanski tiskarni«, ki je last visoke duhovščine. Urednika »Novega časa« plačuje klerikalna stranka.

Politiko klerikalne stranke pa vodi posedujoči razred. Interesi klerikalnih bogatašev so merodajni za klerikalno politiko. Klerikalna stranka je bila vedno na strani posedujočih, kadar je šlo za kako odločilno akcijo. V Avstriji so klerikalci pod Šušteršičevim vodstvom podpirali politiko veleagrarcev in militaristične klike. Ko so sedeli klerikalci na vladi v Ljubljani, so poklicali proti štrajkujočim železničarjem na pomoč žandarmerijo iz južnih krajev in svoje institucije so pustili zastražiti z vojaštvom. Klerikalna stranka s krščanskimi socialci vred je stala v

onih dneh enotna proti delavstvu, ki se je borilo za boljši kos kruha. V onih dneh, ko je imela klerikalna stranka oblast v svojih rokah se je borila proti delavstvu z istimi sredstvi kakor današnji režim.

Poleg tega pa je v onih dneh omadeževala klerikalna stranka svoje roke s krvjo umorjenih delavcev. Nikoli se še ni našla vlada, ki bi bila pustila tako cinično streljati v živo maso, kot je to storila klerikalna vlada, ki je izšla iz stranke, ki je napisala na svoj prapor Kristove besede »ljubi svojega bližnjega« in »ne ubijaj!«

Morda bo dejal kateri iz vrst klerikalne stranke: »to so zakrivili posamezniki, stranka zato ni odgovorna.« Ta izgovor bi bil na mestu le takrat, če bi bila stranka postavila krivce tja, kamor spadajo. Tega pa klerikalci niso storili. Nasprotno, oni ki so zakrivili dogodke na Zaloški cesti, še danes izvršujejo važne strankine funkcije. Do danes pa še nismo slišali niti ene besede v tem oziru iz ust krščanskih socialcev. — Molk v tem vprašanju pomeni, da se čutijo solidarne s krivci Zaloške ceste.

Po dejanjih jih boste spoznali! Da ne bo slepomišljenja, smo stavili »Novemu času« zadnjič vprašanja glede Zaloške ceste in železničarskega štrajka. Ali »Novi čas« molči. Danes ponavljamo ta vprašanja. Če ne bodo odgovorili, potem sodrugi napravite si sodbo sami!

socialnega mišljenja. O tem pravi v »Komunističnem manifestu«:

»Sistemi, ki so pravzaprav socialistični in komunistični, sistemi St. Simona, Fourierja, Owena itd. nastanejo v prvi, še nerazviti periodi boja med proletariatom in buržuazijo. Iznajditelji teh sistemov vidijo namreč nasprotje med razredi kot delo razdiralnih elementov v gospodujoči družbi sami. Toda oni ne zapazijo na strani proletariata nobene zgodovinske samostojne naloge, nobenega, njemu bistvenega političnega gibanja.«

Klasifikacija posameznih družabnih skupin, ali razdelitev človeške družbe v razrede je ravno tako logičen dogodek, to se pravi po pametnem mišljenju dosežen rezultat, kakor kaka razdelitev živali, rastlin in kamnin v različne vrste. Določena skupina ljudi, ki ima skupne znake, se sociološko opredeli kot razred. Popolnoma po izkušnji, po neposrednem čutnem zaznanku, se ne da določiti razpredelbe: Modernemu človeku se ne vidi na zunaj, ali je kapitalist ali delavec. Treba se je držati določenih, znanstveno opredeljenih znakov, na podlagi katerih se ljudje ločijo družabno po razredih. Marx, ki postavlja, kakor smo videli, gospodarske činjenice za temeljne, daje merodajnost za razpredelbo gospodarskim znakom: Način, kako se kaka skupina preživlja, je za Marxa glavni znak. Oni ljudje, katerim je glavni življenjski vir deloma dnina, tvorijo delavski razred. Oni ljudje, katerim je najvažnejši življenjski vir posest kapitala (zemlja, posestva, poslopja, delavnice, surovine) tvorijo pa kapitalistični razred. Brez posebne važnosti je, ako kak delavec poseduje hranilno knjižico in dobiva obresti, ali ima delež pri kakem konsumnem društvu, ali pa, ako kak kapitalist osebno vodi svoje podjetje, ali ga organizira, tako da je del njegovega profita tudi plača. Važno je pri tem to, da se glavni dobitek prvega omejuje le na njegovo delavno dnino, medtem ko se osredotočuje glavni interes drugega predvsem na kapital.

Samoobsebi se razume, da niso socialni razredi popolnoma enotni, lahko jih zopet razdelimo, kakor v živalstvu in rastlinstvu na posamezne vrste in redove; delavski razred vsebuje ročne in duševne delavce, dobro in slabo plačane skupine itd.; toda vsi pododdelki socialnih razredov imajo končno iste skupne znake: skupen življenjski vir, ki je, ali osebno delo ali osebna posest kapitala. En razred razpolaga le z delovno silo, drugi pa s produkcijskimi sredstvi.

Med tema dvema razredoma pravi Marx, obstojajo globoka, nepremostljiva nasprotja, ki vodijo k razrednemu boju. Nasprotja so predvsem gospodarske narave. Delavci, kot posedniki delavne sile si prizadevajo, da bi to kolikor mogoče drago prodali, kar se pravi čim večjo plačo dobili, med tem, ko se posedniki kapitala trudijo, da bi delovno silo čim ceneje kupili, kar se pravi kolikor mogoče nizko dnino plačati. To nasprotje je sicer fundamentalno, a začasno se ne dotika duševnega življenja. To nasprotje je navidezno le majhno, kakor nasprotje med kupcem in trgovcem, toda v bistvu je razlika zelo velika, kajti razprodajalec delovne sile mora skoro od lakote umreti, ako ne odda svojega blaga. Posednik produkcijskih sredstev je torej v stanu, posednika delovne sile izstradati, ako ne pristane ta na pogoje kapitalista. Posest kapitala se razmahne kot sila, ki lahko uniči posednika delovne sile.

To nasprotje vodi do ustanovitve strokovnih organizacij. Ono tvori podlagi razrednemu boju, ni pa še razredni boj. To pa začenja, ko pride delavski razred do prepričanja, da ni njegov slab položaj le mimooidoč, ampak da je posledica privatno - kapitalističnega družabnega reda, dokler bo obstojal ta družabni red, in da se mora ta zameniti z gospodarskim redom, v katerem pripadajo produkcijska sredstva vsem članom družbe. Šele takrat, ko se delavci nauče misliti socialistično, šele, ko se prikaže na dan izmed poedinih posameznih mezdnih bojev in strokovnih gibanj nasprotje delavcev do gospodarskega reda, šele takrat, ko se proletariati kot organiziran razred

obrne od nalog sedanosti k nalogam bodočnosti in ko stremi k izpremembi družbe od zasebne h skupni lastni, šele tedaj stopi v razredni boj. Postane si svest, da ne more v sedanjosti družbi obstajati zanj nobena enakost in svoboda; in da zamore zadobiti svojo svobodo le v socializmu. Toda razredni boj se lahko tu ostavi in se ne more dalje razviti, torej ne more dokončati svoje naloge, ako ne vzame delavski razred svoje osvoboditve v lastne roke, ako ne pride delavski razred do prepričanja, da ima sam moč da izvede osvoboditev, in se zadovoljuje z malimi socialnimi reformami ali se zanaša na plemenite socialno čuteče može in na junaške osvoboditelje. To se je v resnici dogodilo v začetkih socialističnega gibanja, ko so delavci videli sicer edini izhod v socializmu, a so bili še prešibki, da bi vzeli osvoboditev v lastne roke. To je bila perioda, ki jo Marx označuje za utopistično, ko so znamenite osebnosti razširjale socialistične misli in delale socialistične načrte in poizkuse, da bi osvobodile delavske mase. — Ko so ti ljudje spoznali nemoč mas, so se obrnili na filantropo (človekoljube) in socialno čuteče kneze in so jih hoteli prepričati, da zahteva razum, pravičnost in splošna korist, da se vpelje socializem in da se odpravi ubožstvo, beda in njihove posledice. Ta perioda utopičnega socializma je bila premagana vsled nadaljnjega razvoja industrije, napredka strojne tehnike, centralizacije in koncentracije produkcijskih in prometnih sredstev, ki je dala delavskemu razredu možnost, da da celi družbi čutiti, da tvori živa delovna sila dušo vsega gospodarskega življenja.

Istočasno so nastopili socialistični raziskovalci, ki niso le pokazali na socializmu to, kar je razumnega in pravičnega, ampak so tudi prišli do zaključka, da se pripravljajo novi socialistični gospodarski red že v naročju kapitalizma in da se tedaj stremjenje delavstva popolnoma sklada z družabnim razvojem

Iz utopičnega socializma je na ta način nastala veda in socialist. delavsko gibanje stremeče na podlagi realnosti, ki je prevzelo, v svesti svojega razreda, moči in cilja, odločilni boj proti kapitalističnemu gospodarskemu redu. Razredni boj je postal početek socialnega prevrata.

Iz prvotnega nasprotja med delavci in podjetniki zaradi mezde in delovnega časa je nastala borba dveh razredov o vprašanju obstanka ali preobrata gospodarskega in družabnega življenja, izmed katerih se bori en razred za vladajoči privatno-lastniški sistem, drugi pa za nastajajoči socialistični sistem. Velike socialne borbe so postale neizogibno politične. Neposredni cilj je posest državne sile, s pomočjo katere skuša kapitalistični razred ohraniti svojo pozicijo, med tem ko stremi delavski razred za zavojevanjem državne sile, da potem lažje uresniči z njeno pomočjo nadaljne cilje.

Le to moramo povdariti, kako je vplival Marx s svojim naukom o razrednem boju na politično mišljenje. Pred njegovim nastopom se je zdelo, da se suče politično mišljenje in boj političnih strank okrog idej in velikih osebnosti. Poprej je vladala ideologija in kult osebnosti. Sedaj se suče politično mišljenje zavedno ali nezavedno v razrednih in gospodarskih pojmih. To novo politično in zgodovinsko naziranje je učinek življenjskega dela Marxovega.

Dosledno premišljeno in vzeto more Marxov nauk o razrednem boju voditi do najradikalnejše taktike socialističnega gibanja. Na nikak način pa ne more biti demokracija ki obsega kapitalistični, kakor tudi delavski razred, državna oblika prehodne periode od privatne lastnine k socializmu. Z gospodarskega stališča je politična demokracija povsem nemogoča, pa tudi kaka socialna demokracija — dokler obstaja gospodarska neenakost.

»Komunistični manifest« ne vsebuje niti ene politično - demokratične reforme. Iz vsega Marxovega mišljenja se da zaključiti, da mu je razred vedno stal višje, kakor takozvana demokracija. (Iz knjige »M. Beer: Karl Marx, njegovo življenje in njegov nauk«.)

Razred, razredni boj in razredna zavest.

Eden izmed najvažnejših prispevkov Marxovih za spoznavanje zgodovinskih dogodkov je njegova misel o družabnem razredu in o razrednih bojih. Čeprav so bili že pred Marxom zgodovinarji, raziskovalci in politiki,

ki so povdarjali ulogo, ki jo igrajo družabni razredi v politiki in v socialnih preobratih, je bil vendar Marx oni, ki je to misel v vsej njeni globini in njenem pomenu zajel, jo oblikoval in jo napravil za trdno osnovo političnega in

